

**МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ СТИЛЮ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ
ТА ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ОСОБЛИВОСТЯМИ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ УЧНІВ**

Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Крижанская Ю. С., Третьяков В. П. Грамматика общения. / Ю. С. Крижанская, В. П. Третьяков – Л.: Издательство Ленинградского университета. 1990. – 208 с.

Режим доступу <http://padaread.com/?book=115818>

2. Лекции по психологии общения

Режим доступу http://psihfak-mggu.narod.ru/materials/psihol_ob/ps_obsh.html

3. Общение как обмен информацией (коммуникативная сторона общения)

Режим доступу <http://psylib.org.ua/books/andrg01/txt05.htm>

4. Техніка педагогічного спілкування

Режим доступу <http://osvita.ua/school/method/697/>

5. Філоненко М. Психологія спілкування. Підручник / М. Філоненко – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 224 с.

Режим доступу http://www.cul.com.ua/preview/Psiholog_spilk-Filonenko.pdf

**Методи
формування
стилю
педагогічного
спілкування та
його**

зв'язок з особливостями

індивідуальності учнів

ПЕДАГОГІЧНЕ СПІЛКУВАННЯ –
система органічної соціально-
психологічної взаємодії між
учителем та учнем, спрямована на
створення оптимальних соціально-
психологічних умов для спільної
діяльності

СТИЛЬ педагогічного спілкування –
це усталена система способів та
прийомів, які використовує вчитель
під час взаємодії з учнями, їх
батьками, колегами по роботі

ПЕДАГОГІЧНЕ СПІЛКУВАННЯ –

 **система органічної соціально- психологічної
взаємодії між
учителем та учнем, спрямована на
створення оптимальних соціально-
психологічних умов для спільної
діяльності**

**СТИЛЬ педагогічного спілкування – це
усталена система способів та
прийомів, які використовує вчитель під час
взаємодії з учнями, їх
батьками, колегами по роботі**

ФУНКЦІЇ

педагогічного спілкування

-
- пізнання особистості
 - обмін інформацією

- організація діяльності
- обмін соціальними ролями
- співпереживання
- самоствердження

ФУНКЦІЇ

педагогічного спілкування

- пізнання особистості
- обмін інформацією

Комунікативні позиції вчителя

позиція «над»

У ній активним суб'єктом спілкування

виступає вчитель, який проявляє ініціативу, керує, контролює, планує ситуацію, реалізуючи свої цілі

позиція «на рівних»

Відбувається спілкування двох рівних

*партнерів, при якому вони обидва виявляють ініціативу і
активність, намагаються
врахувати цілі та інтереси один одного,*

вступають у відносини взаємозалежності

позиція

«під»

Учитель займає підлегле становище по

відношенню до партнера зі спілкування

СТИЛІ педагогічного керівництва

СТИЛІ педагогічного керівництва

Автократичний

- одноосібне управління колективом
- послідовне пред'явлення вимог
- жорсткий контроль за виконанням

Авторитарний

- можливість брати участь в обговоренні питань

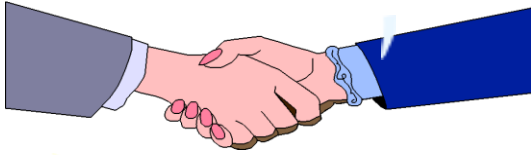
- рішення приймає вчитель відповідно

до своїх установок

Демократичний

- прагнення зрозуміти, переконати, а не наказувати*
- діалогічне спілкування*
- увага до думки учнів*

СТИЛІ педагогічного керівництва

СТИЛІ педагогічного керівництва

Ігноруючий

- *формальне виконання своїх обов'язків*
- *прагнення менше втручатися*

в навчальну діяльність учнів

Конформний

- *усунення від керівництва групою учнів*
- *йде за бажаннями учнів*

Алогічний

- *здійснення будь-якого стилю керівництва*

- *дезорганізація і*

ситуативність

системи взаємин «вчитель – учень»

- поява конфліктних ситуацій

Спілкування-дистанція

- непогана дисципліна та успішність;
- утвердження авторитету вчителя

- знижує загальний творчий рівень спільної роботи педагога й учнів;
- формальні взаємини;
- відсутність взаєморозуміння в процесі спільної діяльності

Спілкування-залякування

- авторитетність в організації діяльності;
- дисциплінованість;
- негативне ставлення до учнів;
- непогана успішність

- невміння організувати продуктивне спілкування;
- ситуативне

керування поведінкою учнів;

- гальмування творчості

Спілкування-загравання

Спількування-заякування

Спількування-загравання

- позитивне ставлення до дітей з лібералізмом;

- завоювання

авторитету;

- бажання сподобатися класові

- нерозуміння вчителем завдань, які стоять перед ним;

- дешевий авторитет у дітей;

- неволодіння навичками спілкування;

- страх спілкування з класом і, одночасно, бажання налагодити контакт з учнями

Спілкування на основі високих професійних настанов педагога, його ставлення до педагогічної діяльності в цілому

Про таких кажуть: «За ним діти буквально по п'ятах
ХОДЯТЬ»

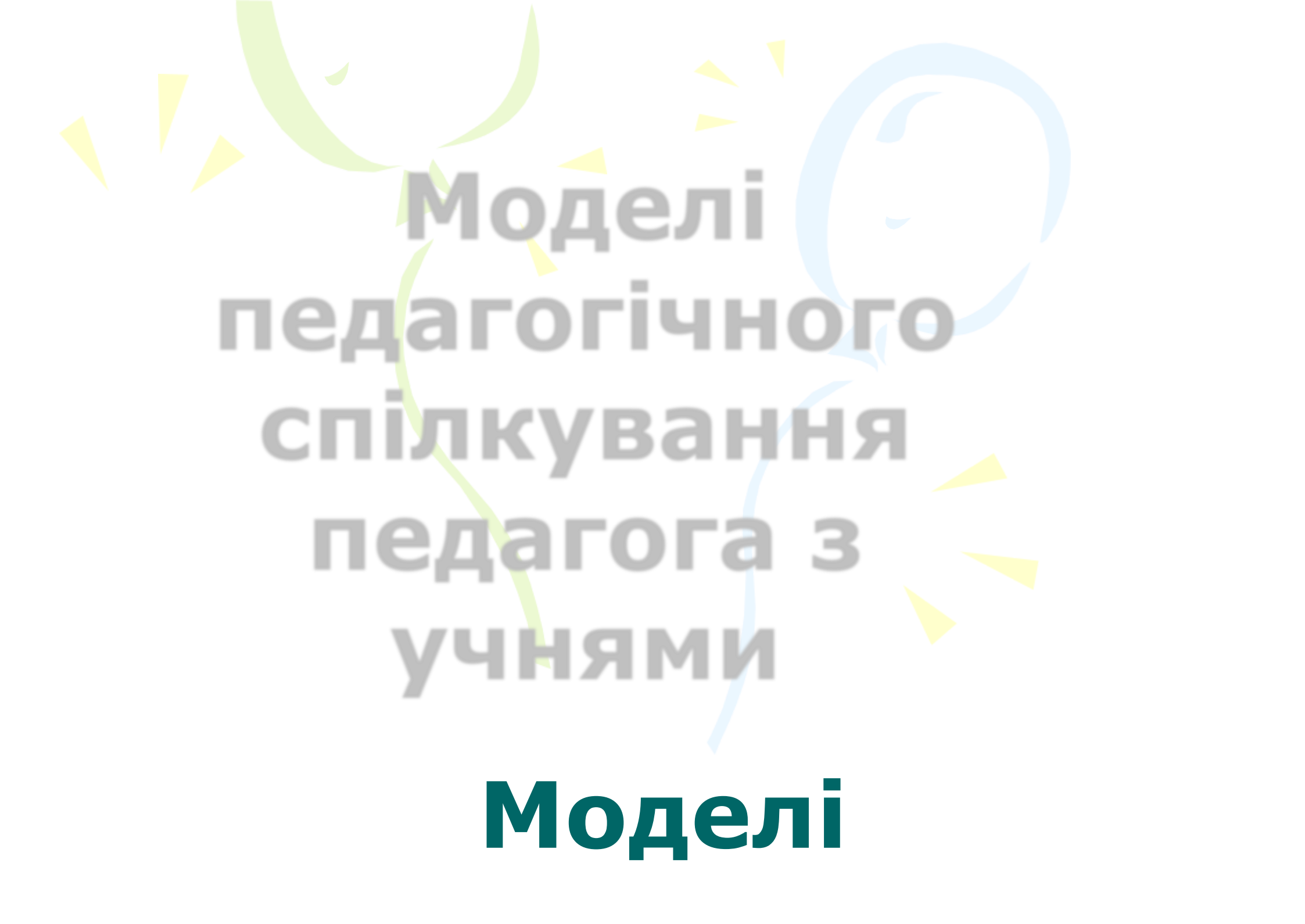
? Спілкування на основі дружнього ставлення

Передбачає захопленість спільною справою. Педагог виконує роль наставника, старшого товариша, учасника спільної навчальної діяльності.

Однак при

цьому слід уникати панібратства.

Особливо це стосується молодих педагогів, які не бажають потрапити в конфліктні ситуації

Моделі
педагогічного
спілкування
педагога з
учнями

Моделі

**педагогічного
спілкування педагога
з
учнями**

«Локатор»

«Спілка»

«Я сам»

«Монблан»

«Робот»

**Моделі
педагогічного
спілкування**

«Китайська

стіна»

«Тетерів»

«Гамлет»

Диктаторська «Монблан»

«Монблан»

- *Вчитель нібито відсторонений від учнів, вони для нього тільки об'єкти для сприйняття знання.*

Зазвичай такий учитель мало цікавиться особистістю дитини та своїх взаємин із нею, зводячи педагогічні функції до повідомлення

інформації.

Негативні наслідки:

відсутність психологічного контакту між

педагогом і дітьми;
пасивність учнів під час навчання та
безініціативність

Неконтактна «Китайська стіна»

«Китайська стіна»

Між педагогами й дітьми невидимою межею у взаєминах є дистанція, яку педагог установлює між собою й учнями.

Такими «обмежниками» можуть бути:

- *підкреслення педагогом своєї переваги над учнями;*
- *прагнення повідомляти інформацію, а не навчати;*

- *відсутність бажання до співробітництва;*
 - *поблажливе ставлення до учнів.*

Негативні наслідки:

відсутність міжособистісного контакту між педагогом і дітьми; слабкий зворотний зв'язок, байдужість школярів до вчителя

Диференційованої уваги «Локатор»

Диференційованої уваги

«Локатор»

Вчитель будує взаємини з дітьми вибірково:

- *захоплений учнями, які цікавляться його предметом, дає їм спеціальні завдання, примушує відвідувати гуртки, не виявляючи уваги до решти;*
- *стурбований слабкими учнями, постійно займається з ними, не беручи до уваги решту учнів, сподіваючись на те, що вони самі з усім упорються;*
- *не вміє сполучити фронтальний підхід із індивідуальним.*

Негативні наслідки: на уроці не створюється цілісної й безперервної системи спілкування, вона підмінюється фрагментарною, ситуативною взаємодією

гіпореклексивна

«Тетерів»

Вчитель, взаємодіючи з учнями, чує тільки себе: під час пояснення матеріалу (монологічне мовлення), опитування учнів, індивідуальних бесід із дітьми.

Негативні наслідки:
втрачається зворотний зв'язок; навколо

вчителя на уроці створюється своєрідний
психологічний вакуум;
педагог не сприймає психологічної

атмосфери

в класі;
навчально-виховний ефект взаємодії з учнями
знижується

Гіперрефлексивна

«Гамлет»

Учитель страждає від постійних сумнівів: чи правильно його розуміють, чи правильно тлумачать те або інше зауваження, чи не ображаються тощо.

Негативні наслідки:

загострена соціально-психологічна чутливість
педагога, яка призводить до його
неадекватних реакцій на репліки та дії
класу

Негнучкого реагування

«Робот»

«Робот»

Педагог цілеспрямовано й послідовно діє на основі спланованої програми, не звертаючи жодної уваги на обставини, що змінюються та потребують нагальних змін у спілкуванні.

*Міміка й жести відшліфовані, бездоганна логіка викладу,
дидактично виправдані
методичні прийоми.*

Негативні

наслідки:

низький ефект

педагогічної взаємодії

Авторитарна

«Я сам»

Учитель робить себе головним, а іноді й єдиним ініціатором педагогічного процесу. Уся ініціатива виходить від педагога: питання, завдання, судження тощо.

Негативні наслідки: зникає особиста ініціатива учнів; знижується пізнавальна й суспільна активність; утрачається психологічний зміст взаємодії

педагога й дітей; учні орієнтуються тільки на одnobічну активність педагога й усвідомлюють себе лише творчого виконавці; знижуються можливості характеру навчання та виховання; школярі чекають на інструкцію, перетворюючись на пасивних споживачів інформації

Активної взаємодії «Співпраця»

«Співпраця»

- *Педагог постійно перебуває в діалозі з учнями,*
- *спонукає до вияву ініціативи, легко засвоює зміни в психологічному кліматі колективу та гнучко реагує на них.*

*Переважає стиль дружньої взаємодії зі збереженням
рольової дистанції.*

Позитивні наслідки:

навчальні, організаційні та етичні
проблеми творчо вирішуються
спільними зусиллями **(така модель
вважається
найпродуктивнішою)**

ЕКСПРЕС-ОЦІНКА СТИЛЮ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

ЕКСПРЕС-ОЦІНКА СТИЛЮ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

ОЦІНІТЬ СЕБЕ ЗА ШКАЛОЮ ВІД 1 ДО 7 БАЛІВ

-
- ДОБРОЗИЧЛИВІСТЬ
 - ЗАЦІКАВЛЕНІСТЬ
 - ВІДКРИТІСТЬ
 - АКТИВНІСТЬ
 - ЗАОХОЧЕННЯ ДИТЯЧОЇ
ІНІЦІАТИВИ

-
- **ГНУЧКІСТЬ**
 - **ДИФЕРЕНЦІЙОВАНІСТЬ**

Результат

Результат

7-10 балів – взаємодія відсутня, спілкування знеособлено, педагогічні функції обмежені лише інформаційною стороною спілкування, розвивається по моделі гіпореклексивного («Тетерів») або диктаторського типу («Монблан»).

11 -19 балів – низька оцінка комунікативної діяльності; має місце одностороння спрямованість впливу; контактам сторін перешкоджають незримі бар'єри; аудиторія пасивна, тому що ініціатива придушується (характерно для моделей «Китайська стіна», «Я сама»).

20-34 бали – характеристика педагога який цілком задовільно володіє прийомами спілкування; його комунікативна діяльність вільна; легко входить в контакт з дітьми; у дискусіях спирається на актив; заняття проходять жваво, але не завжди досягають своєї мети (моделі «Локатор» і «Робот»).

35-44 бали – дружня атмосфера; всі учасники зацікавлені; на заняттях обговорення, діалог, активно висловлюються думки, обговорюються шляхи вирішення; педагог коректно спрямовує хід заняття, не забуваючи про почуття гумору; заняття проходять продуктивно, при активній взаємодії (інтегрована модель, ближче до «Союзу»).

45-49 балів – комунікативна діяльність; педагог досяг вершини майстерності, вільно володіє аудиторією; як диригент, чудово розподіляє свою увагу; всі засоби спілкування органічно вплетені у взаємодію (практично модель «Союз»).

**ФОРМУЛА стилю
педагогічного спілкування**

ФОРМУЛА стилю

педагогічного спілкування

$$\text{СПС} = \text{СР} + \text{СВ}$$

Ср – стиль роботи, Св – стиль відношення

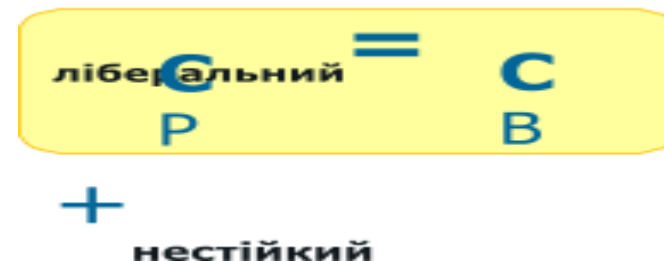
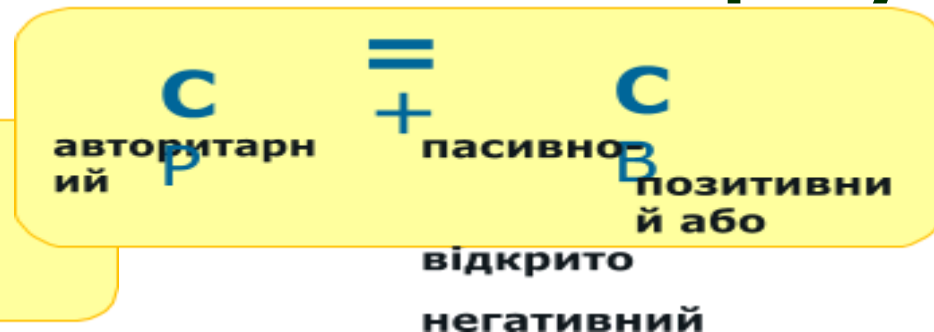
Стилi педагогiчного спiлкування

Стилi
педагогiчного
спiлкування

продуктивний

продуктивний

Стилі роботи

Стилі

роботи

Демократичний

Авторитарний

Ліберальний

Стилі відношення

Стилі відношення

1) стійко-позитивний

(спокійний і рівний тон у зверненні до учнів, позитивні емоції в основі спілкування, ділова реакція на недоліки учнів, які проявляються в їх роботі та поведінці);

2) пасивно-позитивний

(спокійний і рівний тон у зверненні до учнів, в той же час орієнтація вчителя на залежність результатів уроку не від власних зусиль, а від ступеня сумлінності і відповідальності учнів);

3) нестійкий

(схильність вчителя до частої зміни настрою, викликаної власними переживаннями, невдачами і невміння підтримувати емоційну рівновагу в ситуаціях порушення учнями вимог навчання, дисципліни тощо);

4) відкрито негативний

(демонстрація вчителем свого негативного ставлення, як до окремих учням, так і до всього класу; порушення педагогічного такту, неприпустимі для педагога грубість, сарказм, приниження особистості учня).

ПРИНЦИПИ педагогічного спілкування

Основний принципи спілкування з дитиною –

безумовне прийняття ДИТИНИ:

позитивне ставлення до дитини,

прийняття його з усіма його особливостями, недоліками,
промахами, бідами.

Приймати дитину:

-
- значить проявляти до нього терпимість, прагнути

зрозуміти його і допомогти йому;

- прояв поваги до особистості і підтримку почуття власної гідності в кожному;

- усвідомлення і визнання права особистості бути

несхожою на інших;

- надання права на свободу вибору;

- оцінка не особистості дитини, а його діяльності;

- володіння здатністю відчувати, розуміти кожную

дитину,

дивитися на проблему його очима, з його позиції;

- враховувати індивідуально-психологічні та особистісні особливості дитини.

ПРАВИЛА педагогічного спілкування

ПРАВИЛА педагогічного спілкування

1. Виявляти педагогічний такт (в кожному конкретному випадку застосовувати метод, який підтримує почуття гідності дитини).
 2. Вміти слухати.
 3. Вміти за зовнішніми ознаками визначити стан дитини, мімікою, позою підтримувати висловлювання співрозмовника, вислуховувати з увагою і повагою, не переривати співрозмовника.
 4. Вміти говорити:
 - володіти культурою мови (доступність, образність, логічність висловлювання, лаконічність);
 - управляти голосом (інтонація, дикція);
-

- управляти мімікою і жестами;

- зменшення мовної діяльності, ведення діалогу, а не монологу.

5. Вміти управляти своїм станом, почуттями (витіснення негативних думок зі свідомості, установка на позитивне сприйняття співрозмовника, випромінювання тепла, доброзичливості).

ПОРАДИ вчителям для ефективного педагогічного спілкування

ПОРАДИ вчителям для ефективного педагогічного спілкування

1. Потрібно усвідомлювати, що школа – частина суспільства, а ставлення вчителя до дітей – вираз суспільних вимог.
2. Вчитель не повинен відкрито демонструвати педагогічну позицію. Для дітей слова і вчинки вчителя повинні прийматися як прояв його власних переконань, а не тільки як виконання боргу.

Щирість педагога – запорука міцних контактів з учнями.

3. Адекватна оцінка власної особистості. Пізнання себе, управління собою має стати постійною турботою кожного вчителя. Особливої уваги потребує **вміння керувати**

своїм емоційним станом (ефективному спілкуванню шкодить дратівливий тон, переважання негативних емоцій, крик).

4. Педагогічно доцільні відносини будуються на

взаємоповазі учня і вчителя. Треба поважати

індивідуальність кожного школяра, створювати умови для його самоствердження в очах однолітків, підтримувати розвиток позитивних рис особистості.

ПОРАДИ вчителям для ефективного педагогічного спілкування

ПОРАДИ вчителям для ефективного педагогічного спілкування

5. Вчителю необхідно подбати про сприятливу самопрезентацію: показати школярам силу своєї особистості, захоплення, умілість, широту ерудиції, але ненав'язливо.

6. Розвиток спостережливості, педагогічної уяви, вміння розуміти емоційний стан, вірно тлумачити поведінку.

Творчий підхід до аналізу ситуації і прийняття рішень

ґрунтується на вмінні вчителя приймати роль іншого.

7. Збільшення мовної діяльності учнів за рахунок зменшення мовної діяльності вчителя – важливий показник майстерності спілкування вчителя.

8. Навіть при незначних успіхах учнів бути щедрим

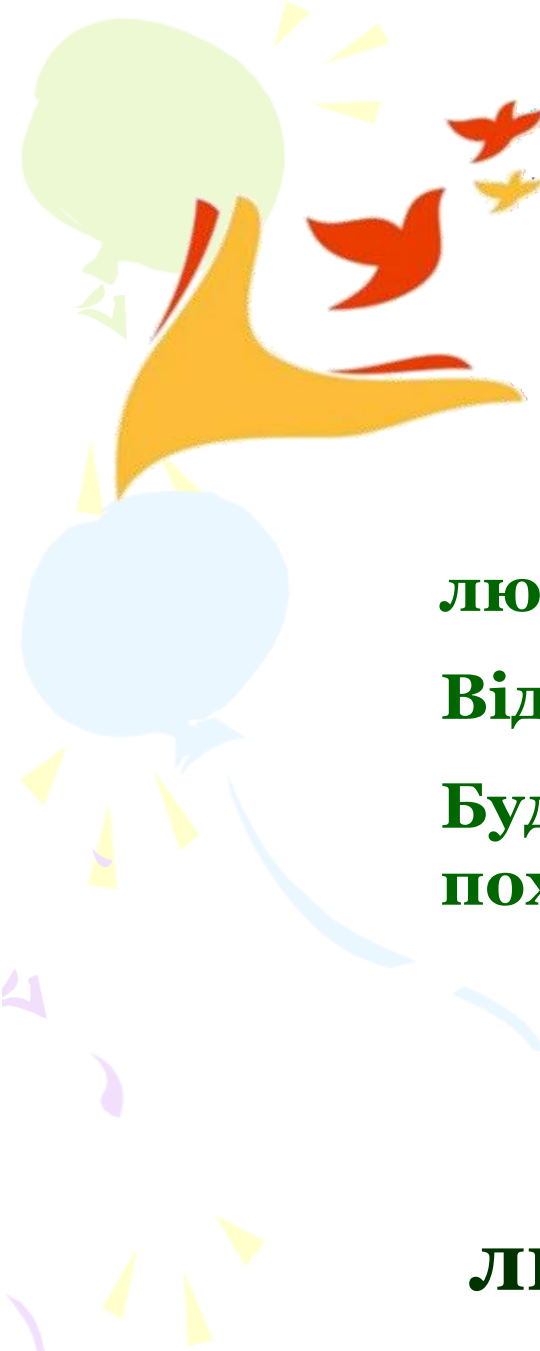
На похвалу. Хвалити треба в присутності інших, а засуджувати краще наодинці. Учительська мова повинна бути при цьому виразною. І якщо навіть у вас не поставлений голос, вам допоможуть жести, міміка, погляд.

9. Зробити батьків своїх учнів партнерами педагогічних намірів.

10. Зміст розмов має бути цікавим обом сторонам.

Професійно значущі особистісні якості вчителя для ефективного педагогічного спілкування

- здатність емоційної емпатії і розуміння людей;
 - гнучкість, оперативно-творче мислення;
 - інтерес до людей і роботи з ними, наявність потреби і умінь спілкування;
 - вміння відчувати і підтримувати зворотний зв'язок у спілкуванні;
 - вміння управляти собою;
 - здатність до спонтанної комунікації;
- вміння прогнозувати можливі педагогічні ситуації;
 - хороші вербальні здібності;
 - володіння мистецтвом педагогічних переживань;
 - здатність до педагогічної імпробізації.

ПОСМІХАЙТЕСЯ!

Посмішка збагачує тих, хто її отримує, і не робить бідними тих, хто її дає!

Пам'ятайте, що для людини звук його імені є найважливішим звуком в людській мові. Як можна частіше звертайтеся до іншої людини по імені.

Відкрито визнайте хороше в інших.

Будьте щирі в своєму схваленні та щедрі на похвалу, і люди будуть дорожити вашими словами, пам'ятати їх протягом всього життя.

Бажання розуміти іншу людину породжує співпрацю!

Бажаю успіхів!
ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!